

Узагальнюючи названі вище підходи до структури теоретичної політехнічної підготовки, можна зробити висновок про те, що в навчальному плані для технічних ліцеїв на першому курсі (8 клас) акцент повинен робитися на вивчення природничо-математичних і загальнотехнічних дисциплін. Причому, вивчення відповідного базового матеріалу природничо-математичних дисциплін має передувати розгляду взаємопов'язаного з ним матеріалу загальнотехнічних предметів. На другому курсі (9 клас) вивчення базових загальноосвітніх предметів і загальнотехнічних дисциплін завершується. На третьому і четвертому курсах (10-11 класи) поступово зростає питома вага гуманітарних і суспільно-економічних дисциплін.

Ні один із названих навчальних предметів або циклів не формує і не може формувати інтегративну професійну діяльність, вони формують лише компоненти такої діяльності. Синтез цих компонентів може проходити у політехнічному практикумі. Враховуючи принцип уніфікації базового навчального матеріалу за групами професій, можна виділити такі основні профілі політехнічного практикуму: механічних технологій, електротехнічний, агробіологічний, хіміко-технологічний, теплотехнічний.

Отже, структурно-змістові компоненти моделі поглибленого трудового навчання мають бути закладені у цілому комплексі елементів навчально-виховного процесу у ліцеї. Вони знайшли своє відображення в навчальному плані для шкіл з поглибленим трудовим навчанням (варіант "Освітня галузь "Технології" в технічних ліцеях") [2].

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко С.У., Мальований Ю. Що таке державний загальноосвітній стандарт // Педагогіка і психологія. 1996. – №3. – С.2-3.
2. Гушулей Й.М. Проблеми змісту технічної підготовки учнів ліцею // Наукові записки Тернопільського державного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: "Педагогіка і психологія". — Тернопіль, 1998. – №5(3). – С.116-119.
3. Стандарт змісту освітньої галузі "Технології" ("Трудове навчання"). Д.О.Тхоржевський, В.Дідух, Г.Є.Левченко, В.К.Сидоренко, Б.М.Терещук // Трудова підготовка в закладах освіти. 1997. – № 2. – С.2-7.

Сергій МЕЛЬНИКОВ (ЗМІСТ)

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ЗАЛУЧЕННЯ СІЛЬСЬКОЇ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ДО ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У зв'язку зі змінами в нашій країні соціально-економічної ситуації перед випускниками вперше за багато років досить гостро постає проблема вибору напрямку своєї майбутньої трудової діяльності. Сутність цієї проблеми полягає в тому, що випускники загальноосвітньої школи можуть розпочати трудову діяльність на підприємствах державного підпорядкування або ж почати працювати на приватного власника, чи навіть відкрити власну справу.

Звичайно, вирішення цієї проблеми в умовах вільного суспільства повністю покладається на сому особу, і ніякого тиску з боку державних установ бути не може. Разом з тим, у розвитку професійної спрямованості старшокласників, як показує психолог С.Кряжде, спостерігається стійка тенденція до зростання автономії особистості. Тому ми вважаємо, що для забезпечення свободи і усвідомлення вибору напрямку майбутньої трудової діяльності повинна бути іншою, ніж та, що дотепер існує, структура і зміст трудової підготовки молоді в шкільні роки.

Ми пропонуємо перебудувати змістовий і операційний компоненти трудової підготовки старшокласників так, щоб школярі знайомились не тільки з основами сучасної ринкової економіки, але й з метою, принципами, завданнями, методами підприємницької діяльності людини в умовах вільного ринку. А для тієї частини учнів, котрі бажають залучитися до підприємницької діяльності, ознайомлення з основами менеджменту, маркетингу, бізнесової діяльності повинно відбуватися на поглибленому рівні, для чого має бути розроблена система адекватної навчально-трудої, педагогічно керованої трудової діяльності учнів в умовах реальною пришкольного виробництва. Тільки за умов впровадження такої системи трудової підготовки учнівської молоді відбудеться формування тих рис особистості, які є професійно необхідними для діяльності в сфері бізнесу, сформується особливий тип людини-підприємця, для якої прибуток від власної підприємницької діяльності стане засобом розширення власного

виробництва, нарощування маси продукції або послуг. Адже в сучасних економічних умовах, що склалися в нашій країні, найбільш поширеним є інший тип підприємця, для якого в ієрархії особистісних цінностей панує лише швидке матеріальне збагачення. Саме школа може стати першим соціальним інститутом, який почне роботу по формуванню нового типу особистості підприємця з високими моральними цінностями.

Проведене нами спеціальне дослідження переконливо довело, що праця школярів за традиційних форм її організації не є престижним видом діяльності для учнівської молоді, тому що вона має ознаки примусу, учні позбавлені вільного прояву своїх здібностей особистісних потреб, а отже, виступає малоефективним засобом виховання і тому є нераціональною формою трудового виховання старшокласників. Таким чином, проблема пошуку нових форм організації трудового навчання і виховання учнів є надзвичайно актуальною для практики школи.

Разом з тим опитування, яке було проведено в межах нашого дослідження, засвідчило, що вчителі трудового навчання звертають увагу на значний виховний вплив нових механізмів господарювання і бажали б створити при школах такі форми трудової діяльності, головними засадами яких стала б підприємницька діяльність школярів.

На нашу думку, залучення старшокласників до підприємницької діяльності, формування в них: готовності до праці в умовах ринкової економіки обов'язково вимагає створення учнівських бізнесових об'єднань, де б шкільне молоді була включена в реальну підприємницьку діяльність. Шкільні фірми малого бізнесу можуть стати дійовим засобом набуття учнями досвіду підприємництва.

Покажемо на конкретних прикладах модель організації при сільських загальноосвітніх школах учнівських фірм. Першою умовою їх створення є вивчення споживчого ринку регіону, де знаходиться школа, побудова відповідного бізнес-плану. Після прийняття педагогічним колективом рішення про створення фірм і визначення напрямку її роботи, вчитель трудового навчання організує підготовку учнів за відповідною спеціалізацією, одночасно учні проходять і підготовку з основ підприємницької діяльності. Наприклад, якщо школа знаходиться біля поживленої автомагістра то при школі може бути створена міні-станція технічного обслуговування автомобілів. Після відповідного навчання учні можуть виконувати дрібний ремонт ходової частини автомобілів, вулканізацію коліс, шино-монтажні роботи, регулювання карбюратора, перевірку роботи двигуна на СО, а в осінньо-зимовий період ще й обробку кузовів автомобілів від корозії. Біля станції може бути організоване і учнівське кафе, де відвідувачам буде запропоноване напої (наприклад, з лікарських трав), страви місцевої кухні. Якщо ж школа розташована біля лісництва, то школа може заключити договір з ним про спільну діяльність і організувати учнівські бригади санітарної вирубки лісу. При такій школі можуть бути створені й інші підприємства. Наприклад, фірма, що займається збором грибів, ягід, лікарських рослин, які потім можна продавати комерційним структурам, з якими також укладаються відповідні комерційні угоди. Або ж фірма, яка з дерев, що підлягають вирубці займається виробництвом заготовок для тари, сировини для деревообробних комбінатів. Збувати свій товар таким чином можна і державним підприємствам, і комерційним. Ще один приклад: школа розташована біля річки, озера. Учні і вчителі з успіхом можуть використати можливості своєї місцевості. Так, можна створити підприємство, яке буде займатися заготовкою лози і збувати її фабрикам лозових виробів, або ж самим розпочати виготовлення виробів з цієї сировини. Наприклад: корзини, садові меблі. Вироби можна продавати місцевим жителям через магазин, що можна відкрити при школі, чи вивозити на продаж до міста. В такій школі можна створити підприємство, що буде займатися розведенням водоплаваючої птиці, риби з наступною реалізацією їх.

Як бачимо з наведених прикладів, знайти економічну ідею для створення при школі учнівської фірми не так і важко. Набагато складніше на сучасному етапі юридичне оформити шкільне підприємство, добитися отримання пільг з оподаткування, але це тема вже для іншої статті. Ми ж торкаємось лише педагогічних аспектів проблем залучення старшокласників до підприємництва.

Процес організації учнівських підприємств можна поділити на два етапи. Перший — підготовчий. Директор школи, вчитель з трудового навчання організують спеціальні збори, на яких учням, їхнім батькам розповідають про господарську, фінансову ситуацію в школі

аргументується необхідність переорієнтації навчальної праці учні господарську. Але при цьому старшокласники самостійно приймають рішення допомагати чи не допомагати школі. Тобто, вони вводяться в ситуацію добровільності при усвідомленні об'єктивної потреби школи в їхній допомозі. Ті з учнів, що прийняли рішення залучити до підприємницької діяльності в учнівській фірмі, збираються на свої перші збори. Ще раз наголосимо, старшокласники повинні самостійно прийняти рішення, бо при будь-якій ситуації примусу праця не буде мати виховної користі, а в нашому випадку вона ще й не буде приносити економічного ефекту: учні не будуть проявляти ініціативи, буде низька продуктивність їхньої праці, вони не будуть зацікавлені в якості своєї продукції і т.п. На початку заснуванні фірми до неї може входити обмежене число учнів, а от потім якщо розпочата справа буде успішною, кількість учнів буде збільшуватись.

Другий етап залучення старшокласників до підприємницької діяльності — це власне початок їх активної трудової діяльності. Розробляється документація, реєструється підприємство, учні разом з вчителями, батьками вивчають законодавчі акти, вступають у контри з відповідними державними інстанціями, отримують юридичну допомогу. Учні проходять і відповідну трудову підготовку у відповідності з напрямком діяльності їхнього підприємства.

Звичайно, тільки завдяки винятковій відповідальності педагога, учнів, батьків, продуманості всіх шляхів діяльності підприємство не стане банкрутом.

Така форма організації трудової діяльності учнів, школярі де реально працюють в умовах ринкової економіки, повинна бути педагогічне керованою. Але педагогічне керівництво при цьому повинно має форму поради, пропозиції, підтримки, заохочення і позбавлення будь-якого примусу, регламентації, тиску. За таких умов створюється великий педагогічний простір для формування в учнівської молоді позитивного ставлення до праці в умовах ринку, сприяє розвитку індивідуальності кожного учня, підвищується відповідальність за справи фірми, а значить і перед своїми партнерами, активізуються стосунки старшокласників на основі ділового партнерства, взаємодопомоги.